

Folkekrigen - i Modum og Sigdal

BØYER

Knur Fosse
Motstandskampen
i Modum og Sigdal
1940-1945
Eget forlag, 1984

Teoriene om folkekrigen har utviklet seg voldsomt i frigjøringskampen mot imperialismen i den 3. verden. I de høyindustrialiserte samfunn i nord og vest har den stått stille siden tjuetallet. Siden opprøret i Berlin i 1925 og den 2. verdenskrig har militær kamp ikke vært teoretisk og praktisk interessant i denne delen av verden, mens bondekrigen har blitt utviklet til det fulle i mange 3. verden land. Blant oss som kommunister i den høyindustrialiserte delen av verden har bondekrigen virket blendende. Vi har trodd at slik kan det også skje her, — isteden for å analysere de enorme historiske og politiske forskjellene mellom dem og oss og hva det må bety for utviklingen av teoriene om folkekrig her. Et nøkkelspørsmål er forholdet mellom by og land. En spissformulering: Vil byene i vest og nord spille samme rolle som landsbygda i sør og øst?

I bokmeldinga om «Pelle-gruppa» skreiv jeg at de store resultatene de oppnådde var mulig fordi de satsa «innafra» i bedriftene. De slapp å angripe utafra, slik som Milorg ofte måtte gjøre, fordi det var de organiserte arbeiderne sjøl som var forutsetningen for vellykka resultat. Et stik-

Bruer og bensinstasjoner var blant sabotasjemålene som ble ramma av Milorg og de kommunistdominerte motstandsgruppene. Bildet er fra en Esso-stasjon under krigen.

kord: Fordelene ved det organiserte bymiljøet, ulempene ved den «åpne» landsbygda.

Det finne etterhvert mye lokalt stoff om motstandskampen både i byene og på bygda. «Motstandskampen i Modum og Sigdal», skrevet av oberstløytnant Knut Fosse, Hønefoss, kom i 1984. Den tar for seg hvordan kommunistene og Milorg bygde opp sine apparater og omtaler de viktigste aksjonene i de nedre delene av Vest-Buskerud. Særlig interessant er den fordi den legger fram endel internt Milorg-materiale som belyser vanskelighetene ved illegaliteten, forholdet til kommunistene, uenigheter om «cellebygging» i utmar-ka, forsyningsproblemene og problemene med å holde samband. Forholdet til kommunistene blir tegnet i idylliske farger. I virkelig-

heten var det svært ampert på det lokale planet. Kommunistene slo an tonen med aktivisme og pågåenhet, sjøl om de var svært få og organisert i kun to lag: ett på Geithus og ett i Vikersund.

Det som var av viktige aksjoner i distriktet var det kommunistene som sto for. Den første var sprengingen av et tysk trotttransporttog i Hokksund 7. oktober 1943. 17. april 1944 gikk jernbanebrua på Geithus til himmels. Samme natt blei Modum sparebank lettet for over 150 000 kroner. Det var Sundes organisasjon som sto for alle. Milorg utførte en aksjon mot bensinstasjonen på Vikersund 14. september 1944. Tyskerne utførte to viktige aksjoner i distriktet. Den første av disse fikk drastiske følger for NKP. I ei hytte på Vikersund var det etablert en

mellomstasjon mellom NKPs sentralledelse og andre deler av partiet. 29. oktober 1942 omringet tyskerne hytta, og om natta blei alle tatt etter kamp. Arne Gauslaa som var formann i NKPs ungdomsorganisasjon blei drept sammen med Hermann Senju. Ottar Lie som var organisasjonssekretær i partiet blei skutt på Trandum etter fryktelig tortur. Kona hans blei sendt til Ravensbrück. Aksjonen ga spor som gjorde det mulig for tyskerne allerede dagen etter å finne sentralledelsen med Furubotn i spissen som da holdt til på Krosstølen i Hemsedal. Takket være rask reaksjon kom de seg unna, — og klarte etter en drastisk marsj over Tisleidalen og Vestre Slidre å komme seg ned i Etnedalen. Der var de fram til de innkvarterte seg på Skriu-

legret ved Røssjøen, litt lengre nord, ved påsketider 1943.

Tyskernes andre aksjon kom i slutten av april 1945 og var rettet mot Milorgs våpenkurs som blei holdt ved Haglebu nord i Eggedalsfjella. Det kom til åpen kamp hvor 7 nordmenn og 29 tyskere blei drept, og like mange såret. Våpenkurset var arrangert i tilknytning til et baseområdet «Elg» var etablert i Vassfaret, sammen med «Bjørn» nord for Bergen i Martrefjella og «Varg» i Setesdalen. Dette var de eneste forsøk på baseoppbygging i Norge. Initiativet kom fra Forsvarets Overkommando i London med britisk hjelp. Tyskerne lokaliserte basene nokså omgående. Angrep blei det også mot «Bjørn» i slutten av april, og i enda større omfang enn mot «Elg». «Haglebu-slaget» og kampene ved «Bjørn» var de eneste åpne militære trefningene som fant sted mellom motstandsstyrker og tyskerne. Fredsslutningen kort tid etter avbrøt tyskernes videre operasjoner mot basene. Kommunistene bygde aldri opp reine militære grupper, som hadde fri strid som formål. Riktignok hadde de i perioder grupper «på skauen», men det var som ledd i arbeidet med å skjule andre motstandsfolk og gutter som rømte fra Arbeidstjenesten.

Jeg vil oppfordre spesielt folk i Buskerud til å skaffe seg denne boka. Den er å få i bokhandlerne i fylket (ialfall finns den hos bokhandler Bye i Hønefoss).

LARS BORGERSRUD